

Prologus

Arca initium summi

le Raymundi de summa. Dē m sciētiā e do-
 etrinam sacra scriptura trāscēdit. vey p̄dicat. e
 ab celestē vitā imitat. I. s̄ā pp̄ dē m scribit san-
 ctus Ambrosius in moralib⁹ suis. In qua p̄
 positione tria tangunt. Primo tāgitur q̄ ip̄a
 sacra scriptura trāscēdit oēs alias sciētias in
 dignitate. Secdo tangit q̄ ip̄a sacra sc̄ptura pre-
 dicat vera. Tercio q̄ ip̄a sacra scriptura reducit e inuitat ad celestem pa-
 triam. Quum patet in verbis predictis cum dicit sacra scriptura (oēs
 sciētiar doctrinam trāscēdit) Scdm tangitur cum d̄r (verum pre-
 dicat) Tercium tangit cuz d̄r (e ad celestē patriā inuitat) Nō licet illa
 tria iam dicta d̄ se sunt notae manifesta. tñ possunt p̄bari auctoritatib⁹ e
 rōnib⁹. Primū videlz q̄ sacra scriptura excellit e trāscēdit oēs alias sciē-
 tias. p̄bat sic. Quia illa sciētia est nobilior alijs sciētis e doctrinis q̄ est d̄
 nobilior e dilectioni s̄biecto: sed sacra sc̄ptura est hm̄oi. q̄ r̄c. Maior rōis
 patet p̄ p̄m p̄mo d̄ animā vbi d̄r q̄ p̄na sciētia est nobilior alia eo q̄ est
 de nobiliorē s̄biecto. Sed minor rōis p̄z. quia s̄biectum sacre scripture ē
 ip̄e deus. e nihil est excellentius deo. vt d̄r Aristotiles in p̄hemio metas-
 phisice. vbi d̄r. Deus est optimū eoz que in natura sunt. Secdo p̄bat
 hoc idē sic. illa sciētia trāscēdit oēs alias sc̄ias cui⁹ auctoritas trāscēdit
 d̄t humanū intellectum sed auctoritas sacre scripture est hm̄oi. ergo r̄c.
 Maior illius rationis patet. quia trāscēdit humanū intellectum fm̄
 q̄ cōmentator: scdo metaphisice loquēs d̄ rebus immaterialibus vbi d̄r.
 Cōmp̄henso veritatis est nobis impossibilis in multis rebus. Sed mi-
 nor rōis patet per auctoritatē beati Augustini sup̄ Genesim vbi d̄r. Ma-
 ior est sacre scripture auctoritas. q̄ toti⁹ humani generis intellect⁹ p̄spicu-
 itas. Tercio p̄bat hoc idē sic. Illa sciētia est dignior e excellentior
 alijs que magis desideratur e est dulcior in intellectu. sed sacra scriptu-
 ra est hm̄oi. ergo r̄c. Maior rōis est nota. eo q̄ obiectū appetitus ē bo-
 num. vt habetur p̄mo physicoz e quāto aliquid magis desiderat tanto
 magis est bonum vel apparet bonum: ido inq̄ntū aliqd̄ maxime desides-
 ratur in tantū maxime est bonū p̄ regulā topicalē scdo topicoz. Sicut se-
 hz simile ad s̄ile vel alias simp̄r ad simp̄r. sic se hz maxime ad maximū e
 minime ad minimū. Sed minor p̄z p̄ Huguitōem in libro p̄mo d̄ aīa
 vbi d̄r. de quāto aliquid sentitur dulcius de tanto auidi⁹ sumit e cū ma-
 iori desiderio. sed nihil magis mentem ab amore m̄ibi sepat. nihil eābez
 magis corroborat. nihil etiā tantū hoies ad dilectionem dei excitare ad
 opus celeste adiuvat q̄ studiū sacre scripture. q̄ excellit omnes alias
 Secda conclusio p̄fate p̄positōis videlz q̄ sacra scriptura p̄dicat verū.
 p̄bat sic. Illa sciētia p̄dicat verum in qua nihil docet nisi veritas. hz
 sacra scriptura nihil docetur nisi veritas. ergo. r̄c. Maior patet ex termi-
 nis. Sed minor p̄z p̄ Huguitōem p̄mo d̄ animā vbi dicit. quicquid doce-
 tur in sacra scriptura est nisi veritas. quicquid p̄cipi ē nisi bonitas. e q̄

sacra scriptura

*sacra scriptura
excellit oēs alias
sciētiar.*

*qualit̄ similia
nobilior alia*

*Quāto fortius
nouit q̄ h̄ra p̄*

*Secda conclusio
vbi d̄r.*

*Secda conclusio
vbi d̄r. h̄ra p̄
obiectum appetitus
est bonum*

*sacra scriptura
p̄dicat verum.*

LANDS-
UND STADT
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Prologus

quod promittitur est felicitas. **¶** Secundo illa conclusio sic probatur. Illa scientia predicat verum cuius subiectum est ipsa veritas. sed subiectum sacre scripture est homini. **¶** Maior pars quod omnis scientia habet denotatorem a suo subiecto. ut pars prima posterior. Sed minor pars per Augustinum in libro pallegato dicente. Subiectum sacre scripture est deus. modo deus est ipsa veritas. videlicet sine fallacia bonitas sine malicia felicitas sine miseria et tristitia.

¶ Tercia conclusio que tacta est in prefata propositione. videlicet quod sacra scriptura inuitat nos ad celestem patriam. probatur sic. Illud inuitat hominem ad celestem patriam cuius intentio siue possessio reddit eum beatum. sed intentio siue possessio sacre scripture reddit hominem beatum. **¶** Consequentia tenet. Maior pars per Boetium scilicet de consolatione ubi dicit. Beatitudo est statim bonorum omnium aggregatio perfecta. sed hoc non est intelligendum perfecte nisi in celo.

ibi est statim omnium bonorum. Minor pars per Salomonem in pabolis ubi dicit. Nulla alia sapia meretur dici sapientia nisi per sapientiam. Et sanctus Paulus loquens de sapientia dicit. Beatus homo qui inuenit sapientiam et qui affuit ei prudentia melior est acquisitio eius negotiatione. id est lucratione auri et argenti purissimi. fructus vero eius preciosior cunctis operibus et omnia alia opera non valent huic comparari. **¶** Secundo probatur hoc idem per Proverbiorum vii. sic. Illa scientia inuitat nos ad celestem patriam in qua tanquam in speculo videmus bona nostra et multa in quibus proficimus et deficimus. scilicet sacra scriptura est huiusmodi. **¶** Maior patet quia per bona nostra opera nos appropinquamus celesti patrie. sed per mala opera elongamur ab ipsa. quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. ut dicitur secundo elencorum.

et primo Topicozum. Sed minor patet per beatum Gregorium in secundo moralium ubi de sacra scriptura tanquam speculum mentis nostre opponit oculis ubi eterna scientia videatur. ibi enim fetida id est mala nostra prospicimus et bona verberat consideramus. Quare dicit sanctus Augustinus in sermone quem fecit de laude sacre scripture cui subordinatur ius canonicum. qui primo sic incipit. Hodie decet fratres charissimi sacras paginas laudare. et subdit. rogo vos discite sacram scripturam et sepe legite eam que dulcior est melle. fortior vino. suavior oleo. sublimior auro. precipue enim deum inuocat diligentes inuitat. corda illuminat. fidem corroborat. linguam certificat. diabolum reicit. peccata spernit. animas frigiditas lumine scientie calefacit. tenebras ignorantie expellit. tristitias seculi extinguit. leticia sancti spiritus accendit. somnolentos excitat. ociosos increpat. quoniam obrem que hanc diligit legem eius diligenter adimplere curauerit in regno celorum maritus vocabatur. Cum ergo sit tanta dignitas sacre scripture autoritas.

et auctoritas super ea est differendum.

¶ Alterius sciendum. ex quo iste liber quem pre manibus habemus summa Raymundi intitulatur. in quo tractatur ius canonicum et ea que pertinent ad presbyterum. que omnia sacre scripture subiacent. Illa hic agitur de missa et de septem sacramentis. ut plenarie videbitur in processu. Ergo ad quedam generalia accedam sine quibus prelibat non possumus scire ea que in isto libro traduntur. Primum quod requiritur ad presbyterum est scientia. ut scilicet seipsum cognoscat et suos subditos debite valeat in bonis operibus informare et instruere. Quod duplex autem scientia est necessaria cuiuslibet

quod promittitur est felicitas. **¶** Secundo illa conclusio sic probatur. Illa scientia predicat verum cuius subiectum est ipsa veritas. sed subiectum sacre scripture est homini. **¶** Maior pars quod omnis scientia habet denotatorem a suo subiecto. ut pars prima posterior. Sed minor pars per Augustinum in libro pallegato dicente. Subiectum sacre scripture est deus. modo deus est ipsa veritas. videlicet sine fallacia bonitas sine malicia felicitas sine miseria et tristitia.

¶ Tercia conclusio que tacta est in prefata propositione. videlicet quod sacra scriptura inuitat nos ad celestem patriam. probatur sic. Illud inuitat hominem ad celestem patriam cuius intentio siue possessio reddit eum beatum. sed intentio siue possessio sacre scripture reddit hominem beatum. **¶** Consequentia tenet. Maior pars per Boetium scilicet de consolatione ubi dicit. Beatitudo est statim bonorum omnium aggregatio perfecta. sed hoc non est intelligendum perfecte nisi in celo.

ibi est statim omnium bonorum. Minor pars per Salomonem in pabolis ubi dicit. Nulla alia sapia meretur dici sapientia nisi per sapientiam. Et sanctus Paulus loquens de sapientia dicit. Beatus homo qui inuenit sapientiam et qui affuit ei prudentia melior est acquisitio eius negotiatione. id est lucratione auri et argenti purissimi. fructus vero eius preciosior cunctis operibus et omnia alia opera non valent huic comparari. **¶** Secundo probatur hoc idem per Proverbiorum vii. sic. Illa scientia inuitat nos ad celestem patriam in qua tanquam in speculo videmus bona nostra et multa in quibus proficimus et deficimus. scilicet sacra scriptura est huiusmodi. **¶** Maior patet quia per bona nostra opera nos appropinquamus celesti patrie. sed per mala opera elongamur ab ipsa. quia opposita iuxta se posita magis elucescunt. ut dicitur secundo elencorum.

et primo Topicozum. Sed minor patet per beatum Gregorium in secundo moralium ubi de sacra scriptura tanquam speculum mentis nostre opponit oculis ubi eterna scientia videatur. ibi enim fetida id est mala nostra prospicimus et bona verberat consideramus. Quare dicit sanctus Augustinus in sermone quem fecit de laude sacre scripture cui subordinatur ius canonicum. qui primo sic incipit. Hodie decet fratres charissimi sacras paginas laudare. et subdit. rogo vos discite sacram scripturam et sepe legite eam que dulcior est melle. fortior vino. suavior oleo. sublimior auro. precipue enim deum inuocat diligentes inuitat. corda illuminat. fidem corroborat. linguam certificat. diabolum reicit. peccata spernit. animas frigiditas lumine scientie calefacit. tenebras ignorantie expellit. tristitias seculi extinguit. leticia sancti spiritus accendit. somnolentos excitat. ociosos increpat. quoniam obrem que hanc diligit legem eius diligenter adimplere curauerit in regno celorum maritus vocabatur. Cum ergo sit tanta dignitas sacre scripture autoritas.

et auctoritas super ea est differendum.

¶ Alterius sciendum. ex quo iste liber quem pre manibus habemus summa Raymundi intitulatur. in quo tractatur ius canonicum et ea que pertinent ad presbyterum. que omnia sacre scripture subiacent. Illa hic agitur de missa et de septem sacramentis. ut plenarie videbitur in processu. Ergo ad quedam generalia accedam sine quibus prelibat non possumus scire ea que in isto libro traduntur. Primum quod requiritur ad presbyterum est scientia. ut scilicet seipsum cognoscat et suos subditos debite valeat in bonis operibus informare et instruere. Quod duplex autem scientia est necessaria cuiuslibet

*Et inquit habet
duos rationes
a iudicio suo.*

*Sacra scriptura inuitat
nos ad celestem
patriam.*

*Quia in illa scriptura
omnium bonorum
aggregationem
ostendit.
Et per hoc
inuitat nos ad
patriam
sapientia*

*Deus scilicet inuitat
nos ad celestem
patriam*

*De sancto Augustino
de laude scripturae*

*Quia in ista
libro*

*Quia scientia
presbyteri
N. B.*

x sacerdoti. **P**rima est scientia grāmatical: vt verba sacre scripture possit
 bene intelligere in proprijs sensib⁹ ppalare. **S**ecunda scientia est musica
 q^{ia} illa est ei necessaria ad decātdū laudē dī. **T**ercia scientia est ius cano-
 nicū ad distinctiōem epīm faciendam. **Q**uarta scientia est ius canonicū
 quia illa est ei necessaria ad s^oditos bene racionabiliter regendos et i^oz
 mandos. Et hec q^{atuor} habentur per beatum Augustinum d^o ciuitate dī.
 Etiam conueniēter in his metris habentur. **C**leric⁹ in ecclesia sibi q^{tuor} eē
 tenenda. **G**rāmaticā. neuia. ius canonicū atq^z galēdas. **S**cdm qd requi-
 ritur ad sacerdotem est d^ob^ota eloquētia. scz. q^{ia} inter suos subditos valeat
 rite bene exprimere et declarare ea que in sacra scriptura cōtinētur. **L**er-
 cium principale qd omnia alia minus principalia ad se trahit est bona
 vita. scz. q^{ia} s^oditis p^obeat bonum ex^oplum mouum et virtutum. **O** t^o p^o
 s^obit d^o a p^obeo. es. ere. quia p^obeo debet viam suis s^oditis etne salut. **U**n-
 x fin^o b^oū Augustinum via etne salut^{is} consistit in dei charitate. in primi
 dilectione. in mādatozū dī executione. et in erātium correctione.
 x **S**cdm p^ol^o b^oū q^{atuor} cause scientie huius libri. qz scdm philosophū
 primo physicozū et primo posteriorū. **S**cire est rem p^o cam cognosce-
 re: id^o p^opie loquendo tātum due sunt cause scientie huius libri: **P**rima ē
 cā efficiens principalis et est d^os qui omnium est p^oductor. vt d^os **I**oh^o. p^omo
 omnia p^o ipm facta sunt. **S**z cā efficiens minuo principalis est Raymun-
 dus frater ordinis p^oicatorū. qui videns imperitorū clericozū paup-
 tatem intātum q^{ia} non poterāt eis libros emere in iure canonico in q^o sui-
 dere poterāt hāc summūlā compilauit in q^o s^o breuib⁹ continēt plu-
 ra omnibus sacerdotibus scire necessaria. **S**z aliqui alij dicunt q^{ia} Ray-
 mundus hāc summūlā non fecit. s^z fecit quādā magnā summūlā p^osaicam
 ex qua quidā verficator hāc summūlā extraxit volēs s^o breuib⁹ comp^o-
 hēdere ea que ibi ad longum continētur. qui p^o arrogātia euitāda. nos
 men suūm exprimere noluit. qz s^o dictūm **S**enece d^o cā efficiente non ē
 multum curādū. ergo hic non est aliq^o difficultas vel mentio faciēda
 d^o cā efficiēte. **S**ecunda causa finalis d^o. et ē duplex. scilz. finis intrac finis
 extra. **F**inis intrac est cognitio septem sacramētozūm: **S**z finis extra. ē
 ipse d^os omnipotens et gloriosus ad quem omnes alie scientie ordiantur
 s^z impropie potest assignari cā formalis. que etiam est duplex. scilz. cet.
 forma tractatus. et forma tractādi. **F**orma tractatus consistit in diuisio-
 ne. **S**cd **F**orma tractādi consistit in modo agēdi qui in hoc libro est qz
 duplex. scilz. diffiniūus. diuisiūus. d^om^onstratiūus. et expositiūus. **S**z
 causa materialis impropie loquendo est s^o b^oictūm huius libri. quod est
 ius canonicū a doctozib⁹ et sanctis patrib⁹ institutum. d^o quo ampli-
 us postea patebit. **T**ercio prelībatur tīculus. **U**nde primo iste liber sic
 intitūlatur. **I**ncipit summa Raymundi. **O** t^o summa dicitur omis lib^o
 ber qui extractus est de alio libro. vt summa dictādi que extracta est
 a magnis libris rhetoricalis scientie. sic simili modo dicitur de ista sum-
 ma Raymundi. quia raymundus in alio opere posuit magnum et longum
 processum p^osaicum a quo iste liber est extractus. **A**lter etiam iste
 liber intitūlatur s^o b^om aliquos. scz. summa paupm. quia paupes clerici n^o v^oa
 lētes sibi libros magnos comparare et p^oliros vt decreta. decreta et huius

*N^o d^o ad h^oz
 b^ois q^oum r^oz v^otur
 l^o q^oq^o ar^o q^oia
 N^o d^o ad p^o p^o h^oz
 l^o r^oum r^o q^o p^o
 N^o d^o q^o b^o m^o
 v^o m^o.
 V^o d^o a l^o m^o v^o d^o p^o.
 l^o q^o q^o i^o. q^o i^o d^o l^o.
 c^o n^o s^o i^o p^o h^oz.
 Q^o i^o q^o s^o i^o n^o t^o c^o q^o s^o l^o.
 h^o i^o m^o s^o l^o b^o i^o.*

*Titulus huius
libri.*

Prologus

modi. debent emere p̄sentē libere eum subere cum diligētia. &c.

C Postq̄ dictū est de quibusdā generalib⁹ que debitus ordo procedēdi in libris exigit. scz themate. causis. titulo. Nunc p̄r ppter maiorez eius bentiam & declaratiōem infra scriptos aliqua sunt p̄notanda. Dñs exq̄ p̄sens liber est de sacramentis: ergo aliqua de sacramentis in generalibus vendat p̄mittenda sunt. Et primo quib⁹ sit sacramentū. Secūdo de diuisione sacramenti. Tercio accedēdum est specialiter ad ip̄a sacramenta et beynd quoqz determinare per se. Quarto dōm est de ornamētis sacramentorum mislice exponendis. **Q**uantū ergo ad primū respondetur qd sacram per m̄gr̄m quarto sentētiarum sic diffinitur. Sac̄m est visibilis forma inuisibilis gratie anime collata. quia in omnibus sacramentis forma dumtaxat est visibilis. vt in sac̄o baptismi forma aque solūmō ēvisibilis. sed gratia illius sacramenti est inuisibilis. videlz absolutio peccatorum. Simili modo dicit̄ potest de sac̄o eucharistie. Nam ibi solū visibilis forma panis. sed gratia illius sac̄i inuisibilis est. scz ip̄e dñs noster Iesus christus: qui sua gratia reficit animam purgat & edificat. **T**ertio etiam sacramētum a solo deo gloriose institutum est. quia sac̄m est signum rei sacre. sed signum ab homine positum ē falsibile. sed sacramenta debent esse firma & infallibilia. ergo sacramenta a solo dño dō sunt instituta: Et dicitur sac̄m quasi sacrans mentē. vel sanctificans animam vel quasi signum sacre rei. & sic manifeste patet diffinitio sac̄i. **Q**uantum ad secundū scz diuisione sacramētū respondet qd septem sunt sac̄a videlz: ordo. matrimoniū. baptismus. confirmatio. vnctio. eucharistia. & cōfessio. vnde sunt tales vsus. **O**rdinat. adiungit: baptizat. criminat. & vngit. **P**eccatum plangit. & in altari sacra tangit. Et istis septem sac̄is assimilantur septem virtutes. quarum tres sunt theologice. & quattuor politice siue formales. **T**res virtutes theologice sunt fides. spes. & charitas. **D**ñi sacramento baptismi coaptatur fides. quia in baptismo excitatur fides christi. Sed sacramento confirmationis coaptatur spes. quia ibi spes roboratur in futuro. Sed sacramento eucharistie coaptat̄ charitas. qz eucharistia est signum maxime charitatis & vnionis inter deum & gl̄iosuz ecclesiam & sanctā fidem catholicā. Sed quattuor virtutes politice siue formales sunt prudentia. tp̄antia. fortitudo. & iusticia. **I**ste q̄t tuor virtutes coaptantur quattuor sacramentis p̄dictis. Nam sacramento ordinis coaptatur prudentia. quia illi q̄ debent ordinari ad aliquos ordines tenent esse prudētes. Et sac̄o matrimonij coaptatur tp̄antia. quia vt d̄t Apl̄s cuiuslibet licet accipere pp̄riam vxorem ppter fornicatiōem euitandam. Et sacramento extreme vnctionis coaptatur fortitudo. quia per sacraz vnctiōem infirmi fortificant̄ & roborantur. Sed sacramento penitentie coaptatur iusticia. quia iustum est vt quicunqz peccata cōmiserit q̄ ille debite peniteat. **I**tem aduertēdum est qd inter septē sac̄a quinqz sunt necessaria & generalia. duo t̄m voluntaria & particularia. Primum sac̄m necessarium & generale est baptismus. per quod tanquam per portā vnitatem ecclesie intramus. & ideo baptismus dicitur sacramentū intrantiū. **S**ecūdum est confirmatio. que fit per impositionem man⁹ in quabatur gratia ad resistēdum hosti scilz diabolo. quare illud sac̄m dicitur

Sacramentum qd fit?

Sacramentum a solo deo institutum.

Diuisio sacramentorum.

Septem sacramenta a solo deo instituta sunt.

In septem sacramentis sunt septem virtutes. Primum sacramentum necessarium & generale est baptismus. Secundum est confirmatio. Tercium est matrimonium. Quartum est ordo. Quintum est eucharistia. Sextum est penitentia. Septimum est extrema unctionio.

X^a de sacramentis

X

X

X

Prologus

4

pugnātium. quod necessarium est magis viuis q̄ mortuis. T̄beo stul-
tissimez insipienter agunt homines qui vsqz ad tps mortis expectāt an-
teq̄ confirmenī. Terciu sac̄m necessarium est sacramentū cadenciu in
pugna. videlz sacramentū penitentie. Nā sicut corpus in pugna vult
nerantium curatur medicina. sic anima peccatrix sacramento peniten-
tie curatur. Sed quartum est sac̄m p̄ficiendum videlz eucharistia. q̄
interpretatur quasi bona gratia. Sed quintum sacramentum necessari-
um est discedentium a vita ista z morientium. scz sacra vinctio infirmozū
hec enim quinqz p̄tacta sacramenta sunt omnibus christifidelibz ad sal-
lutem necessaria. ¶ Duo aut̄ sunt sacramenta p̄ter p̄dicta. videlicet.
ordo coniugium. que dicuntur sacramenta particularia z voluntaria
quia nemo absqz consensu z iudicio romane ecclesie est cogendus z com-
pellendus ad ea. quia stant s̄ p̄prio arbitrio vniuscuiusqz.

¶ Ex istis ulterius est sciendum q̄ inter ista p̄dicta septem sacramēta ecc-
lesiastica aliqua sunt reiterabilia z aliqua sunt non reiterabilia. Sacra-
menta reiterabilia sunt. sicut penitencia. que reiterari debet dum mō re-
iteratur peccatum. Etiam sacramentū eucharistie reiteratur. quia quis
libet bonus z deuotus christianus potest ad minus s̄ p̄fessuz z contritus
fuerit semel in anno sumere corpus dñi iesu christi vs̄ omī die dñico. Et
confessio reiteratur. quia homo potest continue confiteri quādo scz no-
uerit se oppressum peccatis. Similiter etiam iterari potest sac̄m matri-
monij. vt latius patebit in sequentibus. Sed sac̄a irriterabilia s̄ bas
p̄simus. confirmatio. z ordo. quia nullus debet bis baptizari. ordinari.
vel confirmari. Vnd aliquo casu contingeret q̄ aliq̄ postposita christia-
na religione heresim incidere. z postea heresi postposita fidem p̄stinaz
intraret. vel si moreretur z resurgeret non cēt talis rebaptizandus nec re-
ordinandus. Et rō huius est. quia vt dicit magister sentētiarū libro q̄rto
distinctione. vij. q̄ per illa tria p̄dicta sacramenta imp̄m̄t̄ ipi aie cara-
cter indebilis. quare non reiteratur. ¶ Quātum ad tercium articulum
respondetur q̄ ex quo sacramenta specialiter persurgunt in missa tūt ho-
mo videamus de corpore dñi iesu christi. Nam vt dicit Alexander nis-
hil in sacramento maius esse potest q̄ corpus z sanguis iesu christi. nec ali-
qua oblatio potest esse dignior. maior. z melior. quare debem̄ eū p̄cipue
venerari. quia omnia alia sacramenta dependēt ab ip̄o. Vnde dicit Ric-
chardus q̄ illud sacramētum omnibus alijs sacramentis est efficacius. z
ab isto sacramento omnia alia sacramenta dependent. qz ordo fit in mis-
sa quando aliquis ordinatur similiter quando consecratur baptism⁹ etz
fit in missa sic de alijs sacramentis. ita q̄ omnia fiunt in missa. ergo de il-
lo sacramento debemus p̄ncipaliter scire q̄ hoc est p̄figuratū in veteri
lege multipliciter. Primo p̄figuratum est quādo melchizedech sacerdos
summus obtulit panem z vinum. Secundo p̄figuratum fuit hoc sacra-
mentum quando filij israel macrabant agnum paschalem. Tercio p̄figu-
ratum fuit quando filij israel pluebat manna de celo. Quarto in
virga ionate. Quinto p̄ Ezechielē. Primo d̄t q̄ h̄ sac̄m est p̄figuratū p̄
melchizedech q̄ obtulit panē z vinū. vbi exp̄m̄t̄ sensus sacram̄ti. qz d̄t in
secretis. nullum dubium est quin s̄ panis z vini verum corpus christi e-

*In septem
sacramēta q̄dam
sunt reiterabilia
q̄dam non.*

*De magnitudine
eucharistie.*

*De figuris
eucharistie.*

Prologus

sanguis continetur vñd̄ p̄figuratum est p̄ panē z vinum ad refectionē
quia ibi sumitur corpus christi s̄b specie panis z sanguis christi s̄b sp̄e vi-
ni. z bene p̄figuratum est. q̄ sicut panis z vinum sunt nutrimenta cor-
poris humani. sic etiam corpus z sanguis J̄hu christi sunt nutrimenta
anime. Nam panis cor hominis conformat. z vinum cor hominis letifis-
cat. Per que datur intelligi q̄ sicut panis z vinum sunt nutrimenta z re-
fectiones corporis humani. ita corpus christi z sanguis eius sunt nutrime-
ta z refectiones anime. Vñd̄ d̄: Proverbiolum nono. Venite comedite
panem meum. Sc̄do illud sacramentum p̄figuratum fuit in esu agni
paschalis. vt h̄r̄ Q̄cod. xij. Et rō est. q̄ in esu agni paschalis fuit institū-
tum q̄ iudei illum comedebāt accinctis renibus. calciatis pedibus. ha-
culos h̄ntes in māibus. cum lactu cis z grestibus festināt comedēdo. Sic
parifōmiter est d̄ sacramēto eucharistie quod nos suscipere debem⁹ tan-
q̄ agnum paschalem: Nā ad ipsum accedendum est accinctis renibus. h̄
est per puritatem mentis. Vñd̄ dicitur in Euangelio. Tuce duodecimo
Sint lumbi vestri precincti. id est renes. Sed per secundū videlicet Cal-
ciatis pedibus d̄ signatur duotionis affectus z d̄sidium. Vñd̄ in Q̄a-
t̄. septimo capitulo d̄. q̄ pulchra es in calciamentis tuis filia hierusalē.
Sed per tertium videlicet Baculos in māibus h̄ntes) intelligitur passi-
onis memoria domini nostri J̄hu christi. Vñd̄ in Genesi d̄. In baclo
meo iordanē trāsii. Sed per quartum videlicet Lactus aggressibus
comedendo. amaritudo correptionis d̄ signatur. Vñd̄ Psalmista. Oiba-
uit eos in bane lachrymarum. S; per quintum videlicet q̄ comedebant
festinātē promptitudo bone voluntatis z virtuose opationis itelligitur
Vñd̄ in puerijs d̄. Vidi hominem velocem in opibus suis corā regib⁹
stare. Sc̄da rō est. nam eius agni paschalis fuit institutus propter res-
fectionem israheliticorum quādo fuerunt redempti a captiuitate phara-
onis z preerunt per mare rubrum: z sic ad reuerētiam h̄i⁹ trāsitus ces-
leb: auerunt pascha. quia pascha grece idem est quod trāsitus latine. ita
etiā nos per agnum ab infernali captiuitate liberati sumus. Johis p̄mo
Ecce agnus d̄i. Quia sicut agnus est mundus z purus. sic corp⁹ d̄ni no-
stri J̄hu christi m̄dm̄ est z purum. q̄re merito per agnum fuit figuratus.
Tercia rō est. quia sicut agnus edebatur ab hebreis quādo trāsierūt per
mare rubrum. ita christus verum agnum instituit z comedit quādo exi-
uit d̄ hoc mundo ad p̄fem. Tercio fuit figuratum per māna quoo plu-
ebat d̄ celo de quo dicit sacra scriptura panē celi p̄stitisti eis. Vñd̄ post q̄
abierunt mare rubrum sicis pedibus z pharo cum omnib⁹ suis eq̄z cur-
rib⁹ fuit s̄mersus tūc is̄t̄ pluebat māna d̄ celo. z sic mare rubz filij i r̄ trā-
sierūt sicis pedib⁹ sic nos q̄ sum⁹ s̄mersi p̄ baptismum tunc suscipim⁹
corp⁹ christi. q̄ qui nōn est baptiz⁹ nōn sumet illud. Alia rō. q̄ sicut plu-
ebat māna d̄ celo. ita corpus christi porrigit nobis s̄b sp̄e panis: vñ
Ego
sum panis viuus qui d̄ celo descendī Jo. vi. Alia rō est. q̄ sicut māna q̄
pluebat d̄ celo h̄nt suauē saporē z dulce sic corp⁹ christi h̄z oēz vturē z d̄ni
cedinē aie. Alia rō. q̄ sic illis q̄ die pluebat manna de celo. ita q̄ quilibet
colligeret tantum quātum sibi sufficeret p̄ diem. sic in christiuitate quos-
libz die sacerdotēs sumūt corp⁹ christi ad nutrimentū aie cuiuslibz fidelis

Prologus

Alia similitudo. qz sicut pluebat eis manna d celo cū trāserūt p terras. et in trāsitū fuit eis viaticū. ita corp⁹ chusti est nobis viaticū ad terrā p missionis nostrā. ¶ Quarto. corp⁹ chusti fuit figuratū in hys ionate mela lica. Et p hoc designat refectio hui⁹ sacre ei⁹ deuota oblatio. et iō figurā sanguinis chusti est vinum ad designādū refectōem. vñ in Latic⁹. ca⁹. pmo. Introduxit me rex in cellā suā. Quinto pfiguratū est p aquā nā aqua designat oblatōem. vñ Ezechiel. Vbi aquā egredietē. et. Et h p ter has figuras alie in scriptur⁹ ptinent multe tamē he nunc breuiter luffi ciūt p gñali introductione. ¶ Quācum ad quartū dī qz sacdos volens h sacm celebrare pmo induit humerale sup caput suum ad benotādū di uinitatē eē circūdatā humanitate. Sed albat cingul⁹ chusti castitatem et sue mris ygnitatē demonstrat. Stola circa collum obedientiā chusti designat. Quasula officiū diuinū cum castitate designat eē pagendū Sz p maniculū in manu leua humilitas chusti designat. In trou⁹ ppharu exclaimaseme chusti aduētum designat. kyrieleyson misericordiam dei pfigurat. Alia in excelsis cāticū angelicū in natiuitate designat. Sz Ep̄la Joānis poicatōem et magoy apparitōem designat. Graduale cum alle luya puerionē discipuloy ad chm designat. Euāgeliū chusti p̄dicatōez demonstrat. Credo fidē christianā fidei fcat. Caput nudū sacerdot⁹. me s ram veritatem chusti demonstrat. Sed offertorium fcat qz sicut chust se obtulit p nobis in ara crucis. itaz nos corp⁹ nostrum ad patendū Sz p chusto offeramus. et non solum corpus. sed animaz dei imagine in signi tā offeramus in odorem suauitat⁹. quod fcat numm⁹ quez offerim⁹ qui imagine est insignitus. que imago nummi. imaginē nostre aie fct que dō p omni sacrificio qd in hac vita offerre pōt maxime est acceptabilis. Si lētium post offertorium chri passionē iude traditōem designat. Eleuat io cruc⁹. eleuatōem respentat. Silētium post eleuatōem chri mortē de positōem chri a cruce designat. Percussio pector⁹ indulgētiaz dñi nri i se su chri clamorē in cruce. clamāt⁹. ely. ely. et. Pat gaudiū resurrectōis p nunciat. Om̄n unio solatōem discipuloy d resurrectōe designat. Dros nesyltme designat orōnes chri in fra p nobis facce. Ite missa est. benedictōem in die iudicij pfigurat. videlz. Venite benedicti in regnū pat tr̄ mei. Matthi. xxy.

Queritur

Utrum septem sunt sacramenta in nūero. qz expes ditis poub⁹ generalib⁹ nunc ad qsdā questiones gñales et ad dubia generalia intentio nostra est vertenda. Et quia hic determinatur de sacramentis. idē qz questio p̄dicta pueniē ter hic est mouenda. ¶ Et videt pmo q non. quia tot sunt sacramenta quot sunt yasa gratie susceptiua. hys as susceptiuū gratie ē tm̄ ynum g erit tm̄ ynum sacm. Maior patet per m̄gim sentētiarum. Minor patz qz sola eucharistia est yas gfe. cū ipa includit totum chm doctore et auto rem oim̄ rex. ¶ Scdo sic. tot sunt sacra quot sunt effect⁹ sacramenti. sed effectus sacri sunt solum duo. g sacramenta erunt tm̄ duo. Maior est nota in iure ybi agitur de sacramentis. Sed minor patet ex quarto sentētiarum. Sz qz solum sunt duo effect⁹ patet. qz sacra ordinata sunt prop

*Quid designent
vestimenta sacra
et ordinatione*

*Explicitio sacra
moniarum
Missae.*

*Quaestio
An septem sint
sacramenta.*

Ras dubia

Act. 11.